

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 239/2024-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditsa a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **JUDr. Milana Slobodníka**, advokáta, Štúrova 20, Košice, zastúpeného advokátom JUDr. Tomášom Sabadošom, LL.M., Floriánska 19, Košice, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/180/2008 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/180/2008 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/180/2008 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **200 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **485,12 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 239/2024-13 z 15. mája 2024 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len

„ústava“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/180/2008 v časti rozhodovania o náhrade trov obhajoby. Zároveň navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní, priznal mu finančné zadosťučinenie 780 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ uviedol, že bol Krajským súdom v Banskej Bystrici (s právomocou vtedy špeciálneho súdu) ustanovením obhajcu sp. zn. Pšo 6/04 z 12. októbra 2004 ustanovený za obhajcu obvinenému [REDAKOVANÉ], ustanovením obhajcu sp. zn. Pšo 7/04 z 12. októbra 2004 ustanovený za obhajcu obvinenému [REDAKOVANÉ] a opatrením sp. zn. Pšo 8/04 z 20. decembra 2004 ustanovený za obhajcu obvinenému [REDAKOVANÉ].

3. Dňa 24. januára 2022 sťažovateľ vyúčtoval trovy obhajoby za všetkých v tom čase už odsúdených, ktorým bol ustanovený za obhajcu, a v ten istý deň podal tieto vyúčtovania okresnému súdu. Sťažnosťou na postup okresného súdu v napadnutom konaní z 22. decembra 2023 adresovanou jej predsedovi, ako aj skoršími urgenciami z 15. novembra 2022, 9. mája 2023 a 13. decembra 2023 sa domáhal rozhodnutia o náhrade trov obhajoby.

4. Okresný súd tromi uzneseniami zo 16. januára 2024 (doručenými sťažovateľovi 19. januára 2024) v napadnutom konaní rozhodol o odmene obhajcu za obhajobu každého z odsúdených. Následne bola sťažovateľovi doručená aj odpoveď predsedu okresného súdu na jeho sťažnosť na prieťahy v napadnutom konaní, v ktorej mu bolo oznámené, že o náhrade trov obhajoby už bolo rozhodnuté a rozhodnutia boli expedované stranám. Spôsobené prieťahy predseda súdu odôvodnil tým, že vec je rozsiahla a spis bol pripojený k inému spisu okresného súdu, za čo sa aj ospravedlnil.

5. Proti uzneseniam okresného súdu zo 16. januára 2024 sťažovateľ podal sťažnosti z 24. januára 2024, o ktorých nebolo dosiaľ rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ namieta, že od podania návrhu na rozhodnutie o náhrade trov obhajoby ubehlo takmer 27 mesiacov a stále o týchto návrhoch nie je právoplatne rozhodnuté, v dôsledku čoho došlo k porušeniu sťažovateľom označených práv. V tejto súvislosti poukázal na § 553 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého malo byť o jeho návrhu rozhodnuté v lehote 30 dní.

7. Vo vzťahu k právnej a faktickej zložitosti je podľa názoru sťažovateľa rozhodovanie o trovách konania obhajcu bežnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, správanie sťažovateľa nemalo vplyv na dĺžku napadnutého konania, teda prieťahy v napadnutom konaní idú na ťarchu okresného súdu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

8. Predseda okresného súdu vo svojom podaní z 31. mája 2024 z hľadiska vecnej stránky ústavnej sťažnosti odkázal na vyjadrenie zákonného sudcu a poukázal na skutočnosť, že agendu rozhodovania o trovách obhajoby v zmysle rozvrhu práce okresného súdu vykonávajú vyšší súdni

úradníci. Na plynulosť vybavenia uplatnených nárokov malo výrazný vplyv množstvo agendy týkajúce sa trov obhajoby, priorityne vybavovaná agenda vyšších súdnych úradníkov, ako aj práceneschopnosť vyššieho súdneho úradníka. V súvislosti s vybavovaním agendy náhrady trov konania už skôr bolo predsedom súdu vydané opatrenie s cieľom zefektívniť jej vybavovanie, čo sa postupne prejavuje aj v plynulosti a efektívnosti vybavovania tejto agendy.

9. Vo veci konajúci zákonný sudca uviedol, že súdny spis vedený pod sp. zn. 1T/180/2008 bol 9. júna 2020 pripojený k súdnemu spisu sp. zn. 41T/6/2020. Súdny spis sp. zn. 1T/180/2008 sa nachádzal na okresnom súde do 13. novembra 2023, keď bola vec vedená pod sp. zn. 41T/6/2020 predložená na odvolacie konanie. Na podklade jeho žiadosti bol 12. januára 2024 súdny spis odvolacím súdom zapožičaný okresnému súdu na účel rozhodnutia o predmetných návrhoch sťažovateľa. Následne 16. januára 2024 okresný súd o týchto žiadostiach rozhodol a 18. januára 2024 vrátil spisy odvolaciemu súdu. Dňa 24. januára 2024 sťažovateľ podal proti uzneseniam sťažnosť a 22. apríla 2024 boli po skončení odvolacieho konania súdne spisy vrátené okresnému súdu. Okresný súd zaslal 28. mája 2024 sťažnosti sťažovateľa na vyjadrenie ostatným procesným stranám. Vychádzajúc z uvedeného, o sťažnostiach podaných sťažovateľom sudca nemohol hneď konať, pretože súdny spis sa nenachádzal na okresnom súde. Po vrátení spisu boli sťažnosti zaslané na vyjadrenie ostatným stranám konania a po uplynutí lehoty na vyjadrenie (10 dní) bude o nich rozhodnuté.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Podstatou argumentácie sťažovateľa je námietka porušenia označených práv podľa ústavy a dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, ktorý o jeho návrhu na priznanie odmeny a náhrady hotových výdavkov nerozhodol v lehote 30 dní podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku.

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

13. Článok 6 ods. 1 dohovoru možno aplikovať aj na rozhodovanie o trovách konania za predpokladu, že predmetom konania bolo rozhodovanie o občianskych právach a záväzkoch alebo o oprávnenosti trestného obvinenia (porovnaj rozsudky ESLP vo veciach Robins proti Spojenému kráľovstvu z 23. 9. 1997, Beer proti Rakúsku zo 6. 2. 2001, porovnaj tiež KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 604.). Obdobne aj ústavný súd uviedol, že obsahom základného práva

podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (m. m. IV. ÚS 604/2018). Aj na konanie o trovách konania sa takto vzťahujú garancie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. z čl. 48 ods. 2 ústavy, t. j. povinnosť súdu rozhodnúť o trovách konania v primeranej lehote, resp. bez zbytočných prieťahov.

14. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 118/2019).

15. Účel základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v trestnom konaní pred súdom možno definovať primárne aj ako potrebu, aby stav právnej neistoty osoby obžalovanej z trestného činu, o ktorej vine má rozhodnúť súd, bol odstránený právoplatným súdnym rozhodnutím bez zbytočných prieťahov, resp. v primeranej lehote (I. ÚS 444/2014). Súčasťou tohto základného práva je aj rozhodnutie súdu bez zbytočných prieťahov, resp. v primeranej lehote aj o ďalších súvisiacich otázkach, t. j. aj o odmene obhajcu za poskytnuté právne služby.

16. Ústavný súd vo svojej judikatúre (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09) už uviedol, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovatelia na neho obrátili s návrhom, aby o ich veci rozhodol.

17. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESEP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

18. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o trovách konania – o odmene obhajcu za poskytnuté právne služby obžalovanému v trestnom konaní tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. V prerokovanej veci nie je prítomný prvok skutkovej alebo právnej zložitosti veci.

19. Správanie sťažovateľa ako obhajcu, o ktorého odmene rozhodoval okresný súd v napadnutom konaní, je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd po zhodnotení tohto kritéria dospel k záveru, že správanie sťažovateľa nemalo vplyv na celkovú dĺžku napadnutého konania – v časti rozhodovania okresného súdu o odmene obhajcu.

20. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd konštatuje, že z ústavnej sťažnosti a vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že sťažovateľ vyčíslil odmenu a náhradu hotových výdavkov podaniami doručenými okresnému súdu 24. januára 2022 (za všetkých v tom čase už odsúdených, ktorým bol ustanovený za obhajcu). Okresný súd mal od tohto momentu do novembra 2023, keď bol súdny spis (ako pripojený spis) predložený odvolaciemu súdu, dostatočný časový priestor na rozhodnutie. O týchto návrhoch však rozhodol až uzneseniami zo 16. januára 2024 (doručenými sťažovateľovi 19. januára 2024), t. j. po dvoch rokoch, s tým, že predmetné uznesenia nie sú právoplatné, keďže sťažovateľ podal proti nim sťažnosť. Z uvedeného je nepochybné, že okresný súd nerozhodol v lehote 30 dní od podania návrhu podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku. Túto lehotu výrazne prekročil, o návrhoch sťažovateľa rozhodol po uplynutí dvoch rokov. Prekročenie zákonnej lehoty na rozhodnutie o trovách konania v takom výraznom rozsahu nie je ústavne akceptovateľné.

21. Ústavný súd v skutkovo a právne podobných veciach (I. ÚS 279/2019, IV. ÚS 129/2019, IV. ÚS 274/2021) považoval za relevantné, že v týchto prípadoch ide o odmenu sťažovateľa za vykonanú službu. Prostredníctvom činnosti sťažovateľa štát realizuje právo na právnu pomoc, resp. právo na obhajobu – a to aj v prípadoch povinnej obhajoby (§ 37 Trestného poriadku). Podanie návrhu na priznanie trov právneho zastúpenia možno vnímať ako vystavenie faktúry s lehotou splatnosti. Je oprávnením štátu prostredníctvom okresného súdu skontrolovať správnosť vyúčtovania, rovnako je ale povinnosťou štátu v primeranej lehote rozhodnúť o priznaní trov právneho zastúpenia. Nerozhodnutie o trovách právneho zastúpenia výrazne po lehote ustanovenej zákonom vytvára stav, keď sťažovateľ poskytne službu vopred a ide o službu, na ktorej poskytnutí má sám štát záujem, s tým, že štát jednostranne vnúti poskytovateľovi služby (advokátovi) zjavne neprimeranú lehotu splatnosti za poskytnuté služby, ktorá je navyše v rozpore so zákonom. Efektívne ide o jednostranne vynútené poskytnutie úveru štátu súkromnoprávnym subjektom.

22. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu (množstvo agendy týkajúce sa trov obhajoby a personálne otázky na pozícii vyššieho súdneho úradníka), túto ústavný súd nemôže akceptovať. Ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Rovnako tak uviedol, že hoci nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

23. Na podklade skutočností uvedených v bodoch 18 až 22 tohto nálezu ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom konaní pri rozhodovaní o návrhoch sťažovateľa na priznanie trov právneho zastúpenia porušil jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej

lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd rozhodol v súlade s čl. 127 ods. 2 prvou vetou ústavy a § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

24. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

25. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, pričom konanie v časti rozhodovania o náhrade trov obhajoby stále nie je právoplatne skončené, prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

26. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018). Tak je tomu aj v prípade sťažovateľa, ktorý žiada finančné zadosťučinenie 780 eur.

27. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

28. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, ústavný súd v neprospech okresného súdu hodnotil predovšetkým jeho celkovú nečinnosť v konaní o návrhoch sťažovateľa a celkovú dĺžku rozhodovania o návrhoch sťažovateľa a taktiež absenciu skutkovej alebo právnej náročnosti veci. Takto dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v sume 200 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia v sume 200 eur oproti sťažovateľom navrhovanej sume 780 eur vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

29. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia.

30. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania priznal sťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby, a to prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti. Sťažovateľ žiada priznať tarifnú odmenu za jeden úkon právnej služby v roku 2024 vo výške 228,83 eur a režijný paušál v roku 2024 vo výške 13,73 eur. Ústavný súd teda

sťažovateľovi, súc viazaný petitom, priznal náhradu trov konania v ním požadovanej výške 485,12 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

31. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

32. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2024

Libor Duľa
predseda senátu